



The importance of determining financial literacy in international assessment programs

Shahzoda YUSUPOVA¹

Tashkent pedagogical university named after Nizami

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 2021
Received in revised form
28 March 2022
Accepted 20 April 2022
Available online
15 May 2022

Keywords:

financial literacy,
international assesment
programs,
debt,
insurance,
budgeting,
financial services,
international
finance corporation,
OECD.

ABSTRACT

This article focuses on the methods of data analysis used to assess the financial literacy of the population of Uzbekistan and the world community. In particular, we will try to review the data and analytical approaches used to determine the financial literacy of assessment programs, and the importance of targeting financial literacy education needs.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss4/S-pp567-571>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Xalqaro baholash dasturlarida moliyaviy savodxonlikni aniqlashning ahamiyati

Kalit soʻzlar:

moliyaviy savodxonlik,
xalqaro baholash dasturlari,
qarz,
sugʻurta,
byudjetlashtirish,
moliyaviy xizmatlar,
xalqaro moliya
korporatsiyasi,
OECD.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola Oʻzbekiston va jahon hamjamiyati aholisining moliyaviy savodxonligini baholashda qoʻllaniladigan maʼlumotlarni tahlil qilish usullariga qaratilgan. Xususan, baholash dasturlarining moliyaviy savodxonligini aniqlash uchun foydalaniladigan maʼlumotlar hamda tahlil qilingan yondashuvlarini moliyaviy savodxonlikning taʼlim ehtiyojlarini maqsadli tarzda qamrab olish ahamiyatini koʻrib chiqishga harakat qilamiz.

¹ Teacher of Tashkent pedagogical university named after Nizami

Важность определения финансовой грамотности в программах международной оценки

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

финансовая грамотность, международные программы оценки, долг, страхование, бюджетирование, финансовые услуги, международная финансовая корпорация, ОЭСР.

Данная статья посвящена методам анализа данных, используемых для оценки финансовой грамотности населения Узбекистана и мирового сообщества. В частности, мы попытаемся рассмотреть данные и аналитические подходы, используемые для определения финансовой грамотности программ оценки, а также важность удовлетворения потребностей в обучении финансовой грамотности.

So'nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida ulkan iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga erishilayotganligi barcha sohalarda malakali kadrlar va yetuk mutaxassislariga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda. Bu o'z-o'zidan o'quvchilarimizning darslarga qiziqish xususiyatini oshirish va o'qituvchilarning har tomonlama ta'lim-tarbiyaga e'tiborini kuchaytirishni talab etadi. Yuqoridagi talablarning ta'lim tizimi uchun juda muhim ekanligi, aksariyat xorijiy davlatlardagi kabi ta'lim va fan sohalari rivojlanishini baholash va monitoring qilish orqali ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan ilg'or tajribalarni sohaga jalb qilish kerakligini anglatadi. Jumladan, xalqaro standartlar darajasida yuqori iqtisodiy samaraga asoslangan milliy baholash tizimini yaratish imkonini beradi.

– Xalqaro standartlar darajasida yuqori iqtisodiy samaraga asoslangan milliy baholash tizimini yaratish imkonini beradi.

– O'zbekistonda turli tashkilotlarning yetakchi mutaxassislarini jalb qilgan holda xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish orqali mahalliy mutaxassislarimizda monitoring tadqiqotlarini o'tkazish madaniyati rivojlanadi, ta'lim sifatini baholashning xalqaro standartlarga moslashuviga olib keladi.

– Milliy ta'lim sifatini baholashdagi nazorat materiallarini xalqaro tadqiqotlarda qo'llaniladigan nazorat materiallari sifati darajasida ishlab chiqish imkonini beradi.

Hozirgi vaqtda odamlarning moliyaviy savodxonligi darajasini baholash samarali moliyaviy ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va ularning haqiqiy ta'sirini baholash uchun zarur deb e'tirof etiladi. Moliyaviy savodxonlikni baholash uchun tegishli vosita bo'yicha konsensus yo'qligini bartaraf etishda OECD va uning moliyaviy ta'lim bo'yicha xalqaro tarmog'i (INFE) 2011-yilda keng ko'lamli mamlakatlarda qo'llanilishi uchun asosiy so'rovnomanini ishlab chiqdi. Italiya tadqiqotida ABI – Patti Chiari moliyaviy konsortsiumi tomonidan o'tkazilgan so'rovda ishtirok etdi. So'rovda OECD/INFE so'rovnomasining moslashtirilgan versiyasidan foydalanildi, bunda OECD so'rovidan olingan moliyaviy savodxonlikning uchta ko'rsatkichi (moliyaviy xatti-harakatlar indeksi, moliyaviy munosabat indeksi, moliyaviy bilimlar indeksi) va ikkita yangi ko'rsatkichdan (moliyaviy tanishlik indeksi va moliyaviy rejalashtirish) foydalanildi.

Natijalar moliyaviy savodxonlikni baholashda ma'lumotlarni tahlil qilish usullari muhim rol o'ynashini ta'kidladi. Klassik test nazariyasi va IRT natijalarini taqqoslab, ushbu maqolada moliyaviy savodxonlik bo'yicha tadqiqotlar turli aholi guruhlarining

ta'lim ehtiyojlarini qondirishga qodir bo'lgan va samarali moliyaviy savodxonlikni ishlab chiqishga yordam beradigan ishonchli moliyaviy savodxonlik ko'rsatkichlarini olish kabi muqobil va ko'p yondashuvlarga moliyaviy ta'lim dasturlarining ochiq bo'lishi kerakligini taklif qiladi.

Ba'zi so'nggi tendensiyalar, ayniqsa, Italiya kabi mamlakatlarda shaxslarning moliyaviy savodxonligini oshirish va yaxshilash uchun haqiqiy talab va ehtiyojlarni ko'rsatish uchun birlashadi (Coppola et al. 2017). Italiyada va boshqa joylarda o'tkazilgan tahlillar ta'kidlaganidek (qarang: The European House-Ambrosetti, Consorzio PattiChiari 2007; Grifoni and Messy 2012 ; Lusardi and Mitchell 2014)), o'tgan avlodlarga qaraganda, odamlar uzoq umr ko'rishadi (va pensiyada uzoqroq yashaydilar), bu umrbod moliyaviy xavfsizlikka erishish uchun pulni samarali boshqarish zarurligini aniq ko'rsatadi. Shu munosabat bilan yana bir engso'nggi tendensiya – bu shaxslarning pensiyani rejalashtirish bo'yicha katta shaxsiy mas'uliyati va ular bilan bog'liq bo'lgan tashvishdir (Nicolini 2017). Italiyada moliyaviy ma'lumotlar bilan ishlash istagi ayollar, qariyalar va ishsizlar uchun kamroq seziladi. Bundan tashqari, moliyaviy bilimlarning past darajasi, moliyaviy tashvish va moliyaviy masalalarga qiziqishning yo'qligi salbiy oqibatlariga olib keladi. (Linciano va boshq. 2017) Birgalikda bu omillar moliyaviy ta'lim yordamida osonlikcha duch kelishi mumkin bo'lgan muammolarni keltirib chiqaradi.

Hozirgi vaqtda samarali ta'lim tadbirlarini loyihalashdan oldin moliyaviy savodxonlikning boshlang'ich darajasini har tomonlama baholash kerakligi e'tirof etiladi. Ushbu dastlabki qadam ikkita sababga ko'ra hal qiluvchi ahamiyatga ega. Birinchidan, to'g'ri baholash yondashuvi ta'lim dasturlari tomonidan hal qilinishi kerak bo'lgan ta'limdagi kamchiliklarni yoki noaniqliklarni to'g'ri aniqlashga yordam beradi. Ikkinchidan, ushbu dastlabki baholash belgilangan tadbirlarning muvaffaqiyati va ta'sirini baholash uchun ajralmas zaruriyatdir. Shunday qilib, moliyaviy savodxonlikni baholash har qanday darajadagi moliyaviy ta'lim bilan shug'ullanmoqchi bo'lgan davlat yoki xususiy tashkilot tomonidan bajarilishi kerak bo'lgan muammodir.

Bugungi kunga kelib, moliyaviy savodxonlikni baholash masalasi “moliyaviy savodxonlik” deb nomlangan yashirin o'zgaruvchining konseptual ta'rifiga qaratilgan. Huston (2010) va Remund (2010) moliyaviy savodxonlik nima yoki nima bo'lishi kerakligi haqidagi konsepsiyani aniqlash masalasini shakllantirishga yordam beradigan batafsil adabiyotlarni ko'rib chiqishni ta'minlaydi. Darhaqiqat, moliyaviy savodxonlik bilim shakliga (masalan, Hilgert va boshq. 2003), ushbu bilimlarni qo'llash qobiliyatiga (masalan, Mandell 2007) va yaxshi moliyaviy xulq-atvorga (masalan, Mur 2003) nisbatan turlicha ta'riflangan.). Moliyaviy savodxonlikni o'lchash uchun qo'llaniladigan usullar qabul qilingan turli konseptual ta'riflarga ko'ra sezilarli darajada farq qiladi. Aslida, konsensual ta'rifsiz, moliyaviy savodxonlik tadqiqotlar bo'yicha bir xil tarzda o'lchangan. Qurilish bir nechta moliyaviy masalalarga qaratilgan yoki turli xil moliyaviy mavzularni, jumladan, qarz, sug'urta, xarajatlar, byudjetlashtirish, inflyatsiya, investitsiyalar va pensiya uchun jamg'armalarni qamrab oladi. Shunga o'xshab, moliyaviy savodxonlik darajasini baholash uchun qo'llaniladigan savollar soni ham keng miqyosda o'zgarib turadi – 3 dan 45 tagacha. Tadqiqotlar davomida moliyaviy savodxonlikni aniqlash uchun ham sinov testlari (odatda, ko'p tanlovli anketalar) va o'z-o'ziga hisobot berish usullari qo'llanilgan. Sinov testlari, asosan, bilimga asoslangan (masalan, Mandell 2007), o'z-o'zidan, hisobotlarda idrok etilgan bilimlarni baholashga intiladi. Yaqinda testlar obyektiv mavjud bilimlarni hamda o'zlashtirgan yangi bilimlarni o'lchash uchun ishlab

chiqilgan. Umuman olganda, OECD va uning moliyaviy ta'lim bo'yicha xalqaro tarmog'i (INFE) tomonidan moliyaviy savodxonlikning individual darajasini aniqlashga qaratilgan so'rovnomalarni ishlab chiqishda sezilarli yutuqlarga erishildi. Oldingi qat'iy milliy va xalqaro so'rovlarning katta soni OECD / INFE so'rovnomasi va asosiy yondashuv OECD INFE (2011) da tasvirlangan va Kempson (2009) tomonidan batafsil muhokama qilingan. Anketa ko'plab mamlakatlarda qo'llanilgan (Atkinson and Messy 2012), taqqoslanadigan ma'lumotlarni to'plash, shu jumladan, Italiya (ABI-PattiChiari 2014) borasida tadqiqotlar olib borilgan.

Bundan farqli o'laroq, yaqin vaqtgacha ma'lumotlarni tahlil qilish (ya'ni so'rovnomalar orqali olingan ma'lumotlarni tahlil qilish) jarayoni kamroq o'rganilgan. Odatda, ikki va ko'p o'lchovli usullar qo'llaniladi. Umuman olganda, taklif etilgan savollarga javoblar oddiygina moliyaviy savodxonlik ballini yaratish uchun jamlanadi, bu, odatda, nol va to'g'ri javoblarning maksimal soni o'rtasida o'zgarib turadi. Yana so'nggi tadqiqotlar omil tahlilini qo'llagan (van Rooij va boshq. 2011).

Moliyaviy savodxonlik moliyaviy mas'uliyatli qarorlar qabul qilish uchun zarur bo'lgan moliyaviy, kredit va qarzlarni boshqarish bo'yicha bilimlarni birlashtiradi. Bizning kundalik hayotimiz uchun ajralmas bo'lgan tanlovlar. moliyaviy savodxonlik qarzni to'lash, byudjet yaratish va turli moliyaviy vositalar o'rtasidagi farqni tushunishni o'z ichiga oladi. Xulosa qilib aytganda, moliyaviy savodxonlik oilalarga moddiy ta'sir ko'rsatadi, chunki ular o'z byudjetlarini muvozanatlash, uy sotib olish, farzandlarining ta'limini moliyalashtirish yoki pensiya uchun daromad olishni ta'minlashga harakat qilishadi.

Moliyaviy savodxonlikning yetishmasligi rivojlangan mamlakatlarda, shuningdek, iqtisodiy rivojlanayotgan yoki rivojlanayotgan mamlakatlardagi odamlarga ta'sir qiladi. Braziliyadan Bolgariyagacha, Hindistongacha butun dunyo mamlakatlari moliyaviy asoslarni tushunmaydigan iste'molchilarga duch kelishmoqda. Moliyaviy savodxonlik ta'lim va daromad darajasiga qarab o'zgarishi mumkin bo'lsa-da, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori daromadga ega bo'lgan yuqori ma'lumotli iste'molchilar ham kam ma'lumotli, past daromadli iste'molchilar kabi moliyaviy masalalardan bexabar bo'lishlari mumkin (garchi, umuman olganda, ikkinchisi moliyaviy jihatdan kamroq).

Moliyaviy xizmatlar ommabopligini oshirish milliy strategiyasini amaliyotga tatbiq etish bo'yicha muvofiqlashtiruvchi kengash O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan ishlab chiqilgan "2021–2023-yillarga mo'ljallangan Moliyaviy xizmatlar ommabopligini oshirish milliy strategiyasi"ni (Milliy strategiya) tasdiqladi. Mazkur hujjat Xalqaro moliya korporatsiyasining mamlakatda moliyaviy savodxonlik va moliyaviy ommaboplik darajasini kompleks hamda xolisona baholash maqsadida aholi bilan o'tkazgan so'rovnomasi natijalarini inobatga olgan holda Jahon banki ekspertlari ko'magida tayyorlangan.

OAV orqali aholining moliyaviy xizmatlardan xabardorligini oshirish, umumta'lim muassasalarida va noiqtisodiy yo'nalishdagi ta'lim muassasalarida "Moliyaviy savodxonlik" o'quv dasturini joriy etish, shuningdek, moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha o'quv dasturlarini ishlab chiqish kabilar orqali aholi va tadbirkorlarning moliyaviy savodxonligini oshirish belgilangan. Mazkur islohotlar aholining moliyaviy savodxonligini oshirish, bazaviy moliyaviy xizmatlar ommabopligi hamda ulardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, aholining kredit va to'lov tashkilotlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlash orqali aholi farovonligi, moliyaviy tizim va iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashga hamda mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushining qisqarishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for conducting an Internationally Comparable Survey of Financial literacy, Paris, OECD, 2011, 31 p.
2. Судакова А.Е. Финансовая грамотность: теоретическое осмысление и практическое исследование // Финансы и кредит, 2017, т. 23, вып. 26, стр. 1563–1582.
3. Кузина О. Финансовая грамотность и финансовая компетентность: определение, методики измерения и результаты анализа в России // Вопросы экономики. 2015. № 8. С. 129–148.
4. “J.X. Ataniyazov, E.D. Alim ardonoy xalqaro moliya munosabatlari” <https://fayllar.org/j-xataniyazov-e-d-alim-ardonoy-xalqaro-moliya-munosabatlari.html>
5. <https://uz.birmiss.com/xalqaro-moliyaviy-munosabatlar/>.
6. <https://fayllar.org/xx-asr-80-yillari-ortalarida-respublikada-ijtimoiy-siyosiy-iqt.html>.